

Viite:

Puolustusministeriön lausuntopyyntö 6.3.2019, VN/4858/2018

Asia:

Lausuntopyyntö Suomen kyberturvallisuusstrategiasta 2019

Puolustusministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta Suomen kyberturvallisuusstrategiaksi 2019. Luonnoksen mukaan Suomen tavoitteena on olla kansainvälisesti kyberturvallisuuden kärkiosaajien joukossa ja strategia linjaa toimenpiteitä kolmella eri valitulla osa-alueella, kansainvälisen yhteistyön kehittämisessä, kyberturvallisuuden johtamisen kehittämisessä ja kyberturvallisuuden osaamisen kehittämisessä.

Totean strategialuonnoksesta lausuntonani seuraavaa.

Suomen kyberturvallisuusstrategialla 2019 on tarkoitus korvata aikaisempi, valtioneuvoston periaatepäätöksellä 24.1.2013 annettu Suomen kyberturvallisuusstrategia. Aikaisemmasta strategiasta poiketen esitetyssä strategiassa ei ole varsinaista todettua visiota, lähinnä vision kaltaisena tavoitteena voi pitää tavoitetta olla kansainvälisesti kyberturvallisuuden kärkiosaajien joukossa. Käsitykseni mukaan kyberturvallisuusstrategian uusimisen on tarvetta ja pidän keskittymistä kansainväliseen yhteistyöhön, johtamisen kehittämiseen ja osaamisen kehittämiseen hyvinä valintoina.

Olen kuitenkin kiinnittänyt huomiotani muutamaan kohtaan kansainvälisen yhteistyön kehittämisen ja kyberturvallisuuden johtamisen kehittämisen osioissa.

Kansainvälisen yhteistyön kehittäminen

Pidän oikeana sitä, että yksilön perusoikeuksien ja –vapauksien turvaaminen ja oikeusvaltiönäkökohtien, demokratian ja läpinäkyvyyden korostaminen on valittu kansainvälisen yhteistyön tavoitteiksi. Samoin tavoitteeksi asetetun monitoimijamallin korostamisen osalta huomiotani kiinnitti monitoimijamallin tarkennus ”valtio, yritykset, tutkimustoiminta, kansalaisjärjestöt”. Onko strategian monitoimijamallin ajateltu toimivan ilman huomattavan osan koko julkista sektoria edustavaa kuntatasoa? En pidä kyberturvallisuuden strategisen kehittämisen kannalta perusteltuna jättää merkittävää osaa yhteiskunnan toimintaa yhteistyön ulkopuolelle. Kuntasektori on lisäksi erittäin keskeisessä asemassa useiden perusoikeuksien toteuttamisessa

samoin kuin poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin varautumisessa, jolloin kyberturvallisuudella näissä toiminnoissa on suuri merkitys koko yhteiskunnalle.

Luonnoksen sivun kolme kolmannessa kappaleessa linjataan, että Suomi vaikuttaa ”kansainvälisen kyberagendan kysymysten kehittämiseen” Euroopan Unionissa ja keskeisissä kansainvälisissä järjestöissä ja luetellaan joukko järjestöjä, mukaan lukien Nato. Kun Suomi ei ole Naton jäsen, pidän väärinkäsitysten välttämiseksi perusteltuna, että järjestöesimerkkejä täsmennettäisiin tältä osin esimerkiksi muotoilulla ”Nato kumppanuuden puitteissa” tai muulla vastaavalla tavalla.

Kyberturvallisuuden johtamisen kehittäminen

Kyberturvallisuuden johtamisen kehittämisen linjauksina on esitetty hallituskausien yli ulottuvaa kehittämisohjelmaa, Kyberturvallisuuden koordinaation parantamiseksi perutettavaa Suomen kyberturvallisuusjohtajan tehtävää ja eräitä muita toimenpiteitä.

Strategialuonnos lukemalla jää epäselväksi, onko kehittämisohjelmalla tarkoitus korvata turvallisuuskomitean laatimat toimeenpano-ohjelmat vai onko kehittämisohjelman ajateltu olevan ylemmän tason ohjelma, jonka alla esimerkiksi nykyisen kaltaisia toimeenpano-ohjelmia toteutettaisiin. Mielestäni luonnosta tulisi tältä osin selventää.

Kyberturvallisuuden johtamisen ja tilannekuvan muodostamisen kehittämisen tarpeeseen on kiinnitetty huomiota muun muassa Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 16/2017, Kybersuojauksen järjestäminen, tutkimusjulkaisussa ”Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi”, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 30/2017 ja ”Kyberturvallisuuden strateginen johtaminen Suomessa”, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 28/2018.

Tutkimuksessa Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi tuotiin esiin tarve keskittää kyberturvallisuuden johtaminen valtioneuvoston kansliaan.

Tutkimuksessa Kyberturvallisuuden strateginen johtaminen Suomessa on arvioitu eri malleja strategisen johtamisen toteuttamiseksi, muun muassa kansallinen kyberturvallisuusjohtaja joko yksin, perustettavan kyberturvallisuusyksikön johtajana tai nykyisestä vahvennetun kyberturvallisuuskeskuksen johtajana. Eri malleilla on arvioitu olevan eri vahvuuksia ja heikkouksia, tutkimusjulkaisussa todetaan tutkimuksessa esitettyjen mallien tai jonkin muun johtamismallin edellyttävän virkamiesvalmistelua, jossa olisi selvitettävä toiminnalliset ja organisatoriset muutokset, tarvittavat säädösmuutokset ja tehtävä muut vaikutusarviot.

Lausuttavaan materiaaliin ei sisälly taustamuistiota tai muuta tietoa siitä, miten strategiassa on päädytty Suomen kyberturvallisuusjohtajaan joka toimisi koordinoijana ja valtioneuvoston neuvonantajana niin, ettei ministeriöiden ja muiden viranomaisten toimivaltaa tai kyberturvallisuustehtäviä muutettaisi.

Jo edellä kerrottujen tutkimusten ja Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen perusteella on selvää, että Kyberturvallisuuden johtaminen kehittäminen on oikea valinta strategian painopistealueeksi. Yhdyn tutkimuksessa esitettyyn näkemyksen siitä, että toteutettavan ratkaisun valinta edellyttää virkamiesvalmistelua ja eri vaihtoehtojen vaikutusten arviointia. Ilman tarkempaa tietoa harkinnasta, jolla esitettyyn kyberturvallisuusjohtajan tehtävään on päädytty, katson, että strateginen linjaus johtamisen kehittämisestä olisi muotoiltava niin, että

tavoitteena on toimivan ja tehokkaan johtamisen ja tilannekuvan hankinnan varmistaminen ja lopullisen mallin valinta jätettäisiin myöhemmän valmistelun ja päätösten varaan.

Muitten johtamisen kehittämisen osa-alueen toimenpiteiden osalta huomiotani kiinnitti neljäs kohta, turvallisuusviranomaisten ja elinkeinoelämän kriittisten toimijoiden digitaalisten palvelujen käyttö ja kehittäminen kaupallisia palveluja hyödyntävillä ja niitä täydentävillä erityis-suojatuilla ratkaisuilla. Miten tämän strategisen toimenpiteen on tarkoitettu soveltuvan yhteen esimerkiksi julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annettuun lakiin (10/2015) perustuvan viranomaisten käyttämään korkean varautumisen tuve-verkon toiminnan tai laissa sähköisen viestinnän palveluista tarkoitettujen viranomaisverkkojen, joiden käyttäjiksi on rajattu pääsääntöisesti vain viranomaiset, kanssa? Ehdotettua toimenpidettä tulisi käsitykseni mukaan tarkentaa niin, että suhde voimassa olevan lainsäädännön mukaisiin viranomaisille rajattuihin palveluihin kävisi ilmi.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Pekka Liesivuori

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
